

УДК 331.55:338.46:330.35+316.442.4

Е. А. Афонін, д-р соціол. наук, професор

С. Л. Благодетельєва-Вовк, канд. екон. наук,
доцент

Національний педагогічний університет ім. Драгоманова

ЕКСПОРТООРІЄНТОВАНА СФЕРА ПОСЛУГ – НОВИЙ ВЕКТОР ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ УКРАЇНИ?*

Поставлено проблему формування в Україні експортоорієнтованої сфери надання інтелектуальних/інформаційних послуг у контексті модернізації та реструктуризації національної економіки і демократизації українського суспільства. При цьому чисельність спеціалістів та наявність інфраструктури розглядаються як ключові чинники позитивних перетворень.

Ключові слова: віддалена робота, експортоорієнтована сфера послуг, аутсорсинг, фрілансинг.

Вступ. Чим дедалі більшої сили набирає світова тенденція глобалізації, тим упевненіше входять у наше життя інновація й комунікація як головні передумови сталого розвитку людини, суспільства й людства. Віднині людина стає головним ресурсом сучасності, її невичерпним джерелом і водночас активним споживачем нових ідей і технологій, товарів і послуг. Усе це радикально змінює людське життя в усіх його проявах – економічному, соціальному, політичному й духовному.

Стрімка динаміка технологічних і соціальних інновацій суттєво змінює попит і пропозицію на глобальних ринках. Водночас в умовах жорстких обмежень, що їх накладає сучасність, попит вимагає найбільш доступної ціни, а пропозиція вишукує можливості її сформувавши. Досягнення ж конкурентоспроможності забезпечується докладанням інтелектуальних зусиль щодо визначення найефективнішого способу виявлення та задоволення людських потреб. Цей імператив часу поширюється на всі різновиди ринків товарів та послуг, а також на їх похідну – ринок праці.

* Публікацію здійснено в рамках НДР "Вплив економічних перетворень на процеси соціальної мобільності в сучасному українському суспільстві" (тема № III.16.11; № державної реєстрації 0110U004381).

Чи стала сьогодні економіка України на шлях пошуку найефективніших способів виявлення та задоволення потреб, що відповідають світовій глобалізаційній тенденції? Очевидно, що ні.

На жаль, від радянської доби і дотепер конкурентні переваги нашої країни пов'язувалися й пов'язуються не з модернізацією та зростанням на її основі продуктивності праці. Конкурентоспроможність важливих для України експортних галузей – металургії, хімічної промисловості, машинобудування багато в чому засновується на здешевленні їх продукції при реалізації в інших країнах. Відповідно втрачається частина купівельної спроможності національної грошової одиниці, що суттєво позначається на доступності товарів та послуг на внутрішньому ринку й в цілому на зниженні рівня життя українського загалу.

Іншими словами, внаслідок нинішньої "девальваційної" політики підтримки конкурентоспроможності вітчизняної економіки український загал стає біднішим. У довгостроковій перспективі це загрожує занепадом та втратою шансів для розвитку. Проте існує альтернатива, пов'язана з якісними змінами на ринку праці, обумовленими впливом комп'ютерних та комунікаційних технологій.

Огляд публікацій. Дискусію щодо пов'язаності соціальних та технологічних інновацій розпочато ще в середині ХХ ст. представниками ідеології постіндустріального суспільства (Д. Белл, П. Друкер, подружжя Тоффлерів та ін.), які розглядали соціальні трансформації в контексті технологічного детермінізму. Будучи домінуючим, цей підхід еволюціонував до уявлень про інформаційне суспільство (Ю. Хаяші) й надалі – в суспільство знань, яке нині стає центральним поняттям у розумінні сучасності.

Мову про можливість змін форми праці розпочав 1973 р. Джек Ніллес, визначивши поняття "телеробота" і "теледоступ" [1]. Цей його погляд підхопили американські дослідники в співпраці з практиками (Френк Шіфф [2], Френсіс Кінсман [3], Рінан Рамсовер [4] та ін.), діяльність яких сприяла поширенню форм теледоступу та телероботи з метою розв'язання таких соціально-економічних проблем, як: баланс між роботою та життям, рівнями зайнятості та доходів, вирішенням транспортних проблем у мегаполісах тощо. Узагальнення щодо становлення сектору віддаленої роботи протягом середини 1990-х – середини 2000-х у США здійснили М. С. Нунан і Дж. Л. Гласс. У своїй статті "Важка правда про теледоступ" [5] вони, зокрема, зазначали, що в середині 1990-х рр. уже 10% працівників працювали віддалено. На початку 2000-х рр. цей рівень підвищився до 17% і дотепер майже не змінився. Водночас зміна форм праці, що відбувалася, на думку авторів, жодних соціальних проблем не вирішила, а навпаки, стала додатковим засобом закріпачення людей на роботі через понадурочну зайнятість.

В Європі питання віддаленої роботи стало частиною ініціатив групи консула М. Бангеманна, що були зафіксовані у звіті "Європа та глобальне ін-

формаційне суспільство" (жовтень 1994 р.) [6]. Автори популяризували нові форми зайнятості шляхом розвитку інформаційної та комунікаційної інфраструктур, пояснювали вигоду їх для організацій та суспільства, а також визначали кількісні цілі, що мали бути досягнуті до 2000 р.

У подальшому інституціоналізація телероботи набула пріоритетного характеру та отримала відображення у таких засадничих документах, як: "Європейська стратегія зайнятості", Стратегія "Європа 2020", "Вказівки для національних політик зайнятості". Звісно, що все це сприяло ствердженню телероботи на ринку праці, на початку 2000-х для країн ЄС вона становила 5,3%, а до середини 2000-х рр. зросла до 7% від загалу зайнятих [7].

Від кінця 2000-х рр. світ зазнав справжнього буму віддаленої роботи, що його спричинив зростаючий економічний вплив на світовий ринок з боку країн, що розвиваються. Так, за даними дослідження Ipsos/Reuters, нині 10% усіх зайнятих працюють віддалено щодня, а п'ята їх частина – часто. Лідером теледоступу виявилася Індія (понад 50% зайнятого населення). Далі йдуть Індонезія (34%), Мексика (30%), Аргентина, Південна Африка і Туреччина [8]. Поширення феномену віддаленої роботи перебуває в центрі уваги міжнародних організацій, урядів, національних академій наук і мозкових центрів (Think tank), які публікують звіти щодо стану та тенденцій розвитку цього явища.

В Україні проблематикою розвитку суспільства знань та питаннями практичної імплементації окремих його складових на фундаментальному рівні займаються В. Гесць, О. Голобуцький, М. Згуровський, В. Лановий, Є. Макаренко, Г. Почепцов, Є. Савельєв, В. Семиноженко, В. Федотова, С. Філіпенко, А. Чухно, О. Шевчук, С. Юрій та ін. Безпосередньо змінам форм зайнятості на ринку праці присвятили свої публікації О. Гулевич, А. Колот, Н. Куцай, І. Моторна, Л. Шабаліна [9]. У них досліджуються сутність явища телероботи, становлення термінології, що його розкриває, та дається оцінка іноземного досвіду. На жаль, автори оминають прогнози розвитку зазначеного феномену та його вплив на економічне зростання України. Прикладні аспекти теледоступу формують такі організації, як: Асоціація українських програмістів (Ukrainian Hi-Tech Initiative) та Асоціація "Інформаційні технології України", які лобюють інтереси організацій ІТ-бізнесу. В уряді питаннями інформатизації найбільшою мірою опікується віце-прем'єр міністр С. Л. Тігіпко, одним із завдань якого є інституційне укорінення суспільства знань в Україні. Слід також зазначити високу активність вітчизняних фахівців у цій сфері, особливо в питаннях розширення сфери телероботи, де останнім часом відзначаються певні досягнення. Так, за даними InMind, кожен четвертий офісний працівник працює сьогодні віддалено [10]. Щоправда, в цій сфері існує велика загроза згорання активності, пов'язана з проблемами регулювання і тиском з боку податкових та правоохоронних органів (показовими є конфлікти щодо сайта електронної комерції "Розетка", файлообмінника "Ex.ua" та сервісу

"ProstoPrint"). Для надання незворотного характеру процесам модернізації на основі інформатизації треба чітко усвідомити можливості, які вона відкриває національній економіці та суспільству в цілому, в тому числі в контексті процесів демократизації України.

Мета статті: розпочати дискусію щодо ствердження в Україні експортоорієнтованої сфери надання інтелектуальних/інформаційних послуг в контексті модернізації та реструктуризації національної економіки і демократизації українського суспільства.

Основний зміст

За даними Держкомстату, "ВВП за III квартал 2012 р. порівняно з відповідним кварталом 2011 р. (у постійних цінах 2007 р.) становив 98,7%" [11], тобто маємо його скорочення на 1,3% у порівнянні з минулим роком. Зафіксований рівень дозволяє експертам прогнозувати 1% економічного зростання [12]. Нагадаємо, що найслабше зростання, якщо виключити з аналізу падіння 2008–2009 рр. – у цьому столітті спостерігалось у 2005 рр. – тоді воно склало 3,1%. При цьому середній показник зростання в 2001–2011 рр. дорівнював 5,3%, з урахуванням обвалу 2008–2009 рр.

Причина уповільнення криється у вітчизняній моделі економічного зростання та розвитку, заснованому на функціонуванні традиційних галузей виробництва та обслуговуванні індустріальної інфраструктури. Головними векторами в ній залишаються експортоорієнтовані галузі металургії та металообробки, хімічної промисловості, машинобудування. Індустріальна спадщина СРСР, ефективно експлуатована за умов екстенсивного способу господарювання, остаточно втратила конкурентоспроможність у ситуації економічної кризи в США, ЄС та загрози зниження темпів зростання в Китаї. Слабкий імпортоорієнтований внутрішній ринок, який так і не розвинувся внаслідок несправедливого розподілу доходів у суспільстві, потерпає від низької платоспроможності населення та в близькій і середньостроковій перспективі не зможе підживити економічне зростання в країні. Питання зміни вітчизняної моделі розвитку шляхом виявлення та формування нового джерела економічного росту нині стоїть дуже гостро. На нашу думку, цим **новим джерелом має стати експортоорієнтована сфера послуг, що задовольняє глобальний попит на інтелектуальний/інформаційний продукт.** Причиною глобального попиту є зацікавленість корпорацій у підвищенні конкурентоспроможності через зниження витрат, зокрема соціальних, та зростання продуктивності інтелектуальної праці внаслідок використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій та організаційних інновацій.

Поєднання глобального попиту і локальної пропозиції призвело до утворення нових феноменів у сфері послуг – аутсорсингу, фрілансингу, краудсорсингу, краудфандінгу, аутстафінгу, коворкінгу тощо. У довгостро-

ковій перспективі з ними пов'язують якісні перетворення ринку праці. Як повідомляє видання "The New York Times", посилюючись на результати дослідження компанії "Elance" – однієї з провідних глобальних платформ віддаленої роботи, "... за п'ять років, ... у середньому клієнти прогнозують, що більш ніж половина їх робочої сили, до 54% працівників, будуть залучені з усього світу" [13]. До висновків цього дослідження входить промовиста статистика: "84% опитаних бізнесменів сказали, що найм через Інтернет дає їм перевагу над конкурентами" [14]. Вони вказали на три переваги: "економію витрат, швидший найм, а також доступ до талантів, які в інший спосіб є недоступними". Найбільш затребуваними спеціалістами будуть веб-програмісти, дизайнери, копірайтери, веб-маркетологи. На думку Фабіо Розаті – виконавчого директора Elance, "до 2020 року кожен третій працюючий у світі буде найнятий он-лайн" [13]. Уже зараз найвищими темпами зростає кількість самозайнятих працівників (фрілансерів) з Греції та Іспанії – членів ЄС, що найбільше потерпають від економічної кризи [13].

Таким чином, наступні п'ять-десять років будуть переломними для ринку праці, оскільки вперше в історії він дійсно стане глобальним. Ця обставина суттєво вплине на макроекономічний та мікроекономічний рівень функціонування національних економік і їх суб'єктів. При цьому можна вказати як на очевидні переваги, так і недоліки процесу перетворень (див. табл. 1).

Загалом, вітчизняні економічні суб'єкти мають значний досвід надання інтелектуальних/інформаційних послуг на глобальному рівні. Так, за даними звіту "Exploring Ukraine. IT Outsourcing Industry" Асоціації українських програмістів Ukrainian Hi-Tech Initiative, "2011 р. сукупний обсяг надання послуг з боку вітчизняних аутсорсингових та софтверних компаній склав понад 1,1 млрд доларів і кількість ІТ-спеціалістів, які працюють у галузі, становила понад 25 000 осіб. При цьому за останній рік їх кількість зросла на 20%" [15]. Українська ж система вищої освіти випускає щороку близько 16 000 бакалаврів з ІТ-спеціальностей, проте тільки 4000–5000 з них працевлаштовуються в аутсорсингових та софтверних компаніях. Упродовж 2013 р. ця цифра має подвоїтися внаслідок реалізації ініціатив влади щодо створення умов розвитку для аутсорсингового бізнесу, зафіксованих в Постанові Кабінету Міністрів України "On approval of the agenda to identify the priority areas in the IT education development for the years 2011–2013" [15; 14–15].

Представники Асоціації "Інформаційні технології України" оцінюють стан власної галузі таким чином: "У сфері розробки програмного забезпечення сьогодні функціонує 2000 компаній, в яких працює 60 тисяч осіб. За експертними оцінками, валовий дохід компаній індустрії ПЗ складає \$ 1,5 млрд із середнім щорічним ростом на 25–30%. Близько 80% загального доходу галузі припадає на експортні послуги" [16]. Отже, діяльність організацій, що надають експортні інформаційні послуги, є високодинамічною та перспективною з огляду на зростання доходів та кадрового потенціалу.

Таблиця 1

Окремі переваги та недоліки розвитку експортоорієнтованої сфери інтелектуальних/інформаційних послуг

Переваги	Недоліки
Для національних економік	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Покращення структури. 2. Зростання обсягів доходів у країнах з низькими доходами за рахунок виходу індивідуалів та організацій на глобальний ринок. 3. Зростання продуктивності праці як за рахунок скорочення витрат, так і за рахунок більш повної реалізації потенціалу працівників. 4. Покращення ситуації на ринку праці – зниження рівня безробіття серед молоді. 5. Притік валют, у яких здійснюються розрахунки з віддаленими працівниками. 6. Підвищення ділової активності та підприємливості, ріст числа економічних суб'єктів. 7. Зростання внутрішніх ринків за рахунок збільшення споживання категорії віддалених працівників. Імовірно попит буде зростати на недороге житло, доброякісні продукти та предмети першої необхідності, мобільні девайси та комп'ютерну техніку, автомобілі, освіту, подорожі та розваги, спортивні послуги та оздоровлення. 8. Впровадження світових практик технологічних та соціальних інновацій внаслідок поширення досвіду роботи з глобальними лідерами 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Зростання рівня відкритості економіки і, відповідно, загрози впливу зовнішніх шоків. 2. Відтік "мізків" за умови відсутності достойних умов для життя інтелектуалів. 3. Ріст тіньового сектору внаслідок відсутності адекватної системи регулювання та оподаткування експортоорієнтованої сфери послуг. 4. Скорочення надходжень в соціальні фонди від підприємств, внаслідок зниження рівня соціальних відрахувань та, відповідно, зростання ризиків соціального забезпечення. 5. Зростання нерівності між групами професіоналів, які працюють у межах та за межами внутрішнього ринку
Для організацій	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Доступ до кращих спеціалістів у світі. 2. Доведення робочого часу до 24 годин на добу внаслідок залучення працівників з різних часових поясів. 3. Зміна в структурі найму – зростання питомої ваги контрактних відносно числа штатних працівників. 4. Зниження рівня та зміна структури витрат за рахунок зменшення соціальних видатків, зокрема суттєвого зниження відрахувань у страхові та пенсійні фонди, вихідних допомог, а також пов'язаних витрат, наприклад вартості оренди приміщень, відряджень, навчання та адаптації персоналу тощо. 5. Досягнення конкурентоспроможності за ціною та зростання прибутковості діяльності. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Неможливість повного контролю виконавців, оскільки вони працюють у віддаленому режимі, та, відповідно, зниження рівня керованості ними. 2. Ризики недосягнення поставлених стратегічних і тактичних цілей/завдань/планів внаслідок розпороченості структури та невизначеності меж організації. 3. Зниження впливу корпоративної культури на працівників внаслідок їх фізичної неприсутності в установі. 4. Ризики щодо дотримання конфіденційності інформації про організацію, її продукцію/товари/послуги. Загрози щодо безпеки функціонування бізнесу внаслідок порушення конфіденційності.

Продовження табл. 1

Переваги	Недоліки
<p>6. Підвищення гнучкості та адаптивності бізнесу за рахунок своєчасного реагування на запити ринку, зокрема збільшення обсягу діяльності на основі найму найбільшої кількості віддалених працівників у моменти сприятливої кон'юнктури та припинення співпраці з ними за несприятливих умов. Використання аутстафіngu для утримання та найму кращих працівників.</p> <p>7. Зосередження та розвиток ключових функцій та компетенцій, оскільки неключові передаються на аутсорсинг стороннім (віддаленим) організаціям та індивідам.</p> <p>8. Нові ідеї та досвід крос-культурних комунікацій</p>	<p>5. Ризики банкрутства аутсорсингових організацій та контрагентів</p>
Для працівників	
<p>1. Свобода дій та пересування.</p> <p>2. Зростання оплати праці до мінімального та середнього рівня, характерного для розвинених країн світу.</p> <p>3. Розширення можливостей щодо вибору працедавців.</p> <p>4. Отримання професійного досвіду та затребуваність як спеціаліста.</p> <p>5. Зростання особистої платоспроможності, зокрема щодо перспектив придбання нерухомості, товарів тривалого використання, доброякісних продуктів харчування, доброякісних медичних та освітніх послуг тощо</p>	<p>1. Порушення біологічних ритмів діяльності/відпочинку внаслідок праці за графіком віддаленої установи.</p> <p>2. Ризики отримання платні.</p> <p>3. Негарантований, нестабільний дохід.</p> <p>4. Відсутність соціальних гарантій з боку роботодавців.</p> <p>5. Необхідність формування власних заощаджень, оскільки людина сама має дбати про пенсійне забезпечення в разі втрати роботи, здоров'я.</p> <p>6. Низька самодисципліна в робочий час внаслідок перебування вдома.</p> <p>7. Ризик перетворити весь час на робочий</p>
Для суспільства	
<p>1. Створення умов для виховання громадянина як самостійної, самодостатньої особистості з почуттям власної гідності.</p> <p>2. Формування "середнього класу" внаслідок зростання доходів.</p> <p>3. Запит на демократію та розвиток громадянського суспільства.</p> <p>4. Політична еволюція щодо обмеження впливу найбагатших та запровадження справедливого розподілу ресурсів та результатів.</p> <p>5. Затребуваність освіти і науки. Інтелектуалізація життя і праці. Уникнення децивілізації та деградації країни</p>	<p>1. Ризик репресій інтелектуалів з боку незацікавленого у змінах панівного суспільного прошарку</p>

Джерело: розроблено авторами.

Однак, не тільки юридичні особи є суб'єктами глобального ринку інтелектуальних/інформаційних послуг. Значним гравцем на ньому є армія фрілансерів – "вільних митців", самозайнятих індивідуалів, які шукають собі професійних звітяг та застосування. Бізнес фрілансера на різних етапах життєвого шляху/циклу може існувати як у формі основної діяльності, коли весь дохід він отримує через механізм самозайнятості, так і у формі додаткової діяльності (приробітку) до основної зайнятості через систему найму. Як уже згадувалося вище, найбільш затребуваними фахівцями серед фрілансерів є програмісти, графічні та мультимедіа дизайнери, копірайтери та рерайтери, перекладачі, спеціалісти в галузі маркетингу, системні адміністратори тощо. Середовищами комунікації та встановлення відносин між фрілансерами та замовниками є біржі фрілансінгу. Характеристика найбільших з них наведена в таблиці 2.

Таблиця 2

Характеристика глобальних бірж фрілансу

(дані на початок листопада 2012)

Назва біржі	Кількість проектів	Сукупний бюджет проектів	Середній бюджет на проект	Загальна кількість фрілансерів/осіб (всього)	Кількість фрілансерів/осіб (з України)
Freelancer.com	2 642 041	\$653 169 000	\$ 250	4 405 000	6000
free-lance.ru	27 305 на місяць	610 375 970 руб.	22 354 руб.	1 270 279	7765
odesk.com	н/д	\$ 75 000 000 (I кв. 2012 р.)	н/д	2 500 000	1539
elance.com	77 587	\$ 632 134 490	\$ 8147	1 854 466	4348 та 884 організації

Джерела даних: [17–19].

Отже, на провідних біржах фрілансу зареєстровано понад 20 000 українців. При цьому, ймовірно, що частина з них одночасно зареєстрована на декількох біржах, тобто мова йде про дещо нижчу чисельність наших співвітчизників на цих платформах. Проте слід додатково враховувати чисельність співвітчизників, які працюють через інші – менш популярні сайти.

Окрім універсальних бірж, на яких представлені фрілансери різноманітних фахів, існують біржі спеціалізовані, наприклад, тільки для дизайнерів (99designs.com) або перекладачів (etxt.ru). За їх допомогою українці також знаходять роботу.

Для більш точного встановлення числа співвітчизників-фрілансерів важливо також враховувати тих із них, які прямо працюють із замовниками. Інформація щодо них не міститься в актуальних базах даних бірж фрілансу.

Припускаємо, що їх кількість становить близько 15% від загального числа фрілансерів, або близько 20% від зареєстрованих на провідних біржах, тобто 5 тис. осіб. Таким чином, *актуальна орієнтовна чисельність фрілансерів з України складає близько 25 тис. професіоналів.*

Загалом, близько 50 тис. українців залучені до експортоорієнтованої сфери надання інтелектуальних/інформаційних послуг. Їх сукупний дохід, як зайнятих, так і самозайнятих осіб, формується на основі розцінок у галузі ІТ-аутсорсингу з урахуванням мінімального, середнього та максимального рівня погодинної оплати праці у розвинених країн світу, у першу чергу США (див. дані табл. 3).

Таблиця 3

**Рівні погодинної оплати праці та доходів
спеціалістів сфери інтелектуальних/інформаційних послуг
у США та в Україні**

доларів за годину

Рівень оплати праці	У США	В Україні
Мінімальний	20	13
Середній	40	25
Максимальний	90	40
<i>Довідково: встановлена мінімальна погодинна оплата праці</i>	7,25	0,82
Рівень щомісячного доходу за умови повної зайнятості	У США	В Україні
Мінімальний	3360	2184
Середній	6720	4200
Максимальний	15 120	6720

Джерела даних: [20–23].

Серед фрілансерів, наприклад, за статистикою фріланс-біржі elance.com, 12 627 українців з початку діяльності на цьому сайті заробили \$35,4 млн доларів, що є четвертим результатом після індійських, американських та пакистанських фрілансерів. Середня погодинна оплата їх праці становила 16 доларів. Для порівняння: американські фрілансери мають середній рівень погодинної оплати 28 доларів.

Якщо ми порівняємо мінімальний та середній рівень зарплати українців, що працюють на глобальному та внутрішньому ринку, то дійдемо висновків, що спеціалісти, орієнтовані на надання інтелектуальних/інформаційних послуг на експорт, мають на порядок вищий дохід, а отже якісно кращі можливості для забезпечення власного життя та розвитку (див. табл. 4).

Таблиця 4

**Мінімальний та середній рівні зарплати фрілансерів-українців,
що працюють на глобальному та внутрішньому ринку, доларів**

Рівень щомісячного доходу за умови повної зайнятості	Українці, які працюють на глобальному ринку послуг	Фахівці, які працюють на внутрішньому ринку (за курсом 8,3 грн/долар)
Мінімальний	2184	136,6
Середній	4200	369

Джерела даних: [22; 24].

Очевидно, у світлі глобальної тенденції до зростання попиту на віддалених працівників для покращення життя українців найбільш актуальним шляхом є нарощення чисельності спеціалістів експортоорієнтованої сфери надання інтелектуальних/інформаційних послуг (мінімум – у межах сучасної тенденції для аутсорсерів (+20% на рік) протягом наступного десятиліття (див. табл. 5).

Це дозволить вирішити ряд соціально-економічних проблем, зокрема:

- надати новий імпульс для модернізації економіки, зокрема зміни структури на користь сфери послуг;
- відродити малий бізнес;
- подолати безробіття серед молоді;
- продовжити демократичні перетворення в Україні, зокрема щодо створення сильних інститутів, здатних обмежити олігархію, більш справедливого розподілу доходів, захисту прав і свобод громадян, формування громадянського суспільства.

Імовірно, що за наступні десять років кількість експортерів інтелектуальних/інформаційних послуг зросте майже в 5 разів, від 50 – до 237 тис. осіб. Це багато чи мало? Частка цих фахівців становитиме лише півпроцента від загальної чисельності населення України. Однак, якщо порівняти їх перспективне число з нинішньою кількістю фізичних осіб – підприємців (1325,9 тис. осіб на кінець 2011 р., за даними Держкомстату), то це четверта їх частина. При цьому доходи, які вони будуть генерувати, можна оцінити на рівні 3,2% ВВП України за 2011 р., або на рівні 10,7% доходів вітчизняного зведеного бюджету у 2011 р., що є суттєвим значенням з огляду на важливість диверсифікації напрямів економічного зростання та розвитку.

Особливу увагу заслуговує питання валютних надходжень, які, ймовірно, будуть отримані внаслідок експорту послуг. Так, сукупні надходження приватних грошових переказів з-за кордону, за даними НБУ, у 2011 р. становили 7019 млн доларів, з яких оплата праці – 4022 млн доларів. За умови реалізації відображеного в таблиці 5 перспективного сценарію загальна величина цих надходжень може мінімально зрости на 43,4% та щодо оплати праці –

Таблиця 5

**Імовірна динаміка чисельності фахівців-фрілансерів
за період 2012–2021 рр. (за умови збереження 20% темпів зростання
їх доходів, витратків, заощаджень та доходів бюджету від оподаткування)**

Роки	Орієнтовна чисельність фахівців, тис. осіб	Сукупні річні доходи фахівців, млн доларів	Сукупні річні витрати фахівців, млн доларів	Сукупні річні заощадження фахівців, млн доларів	Доходи бюджету від оподаткування підприємців за умови незмінності рівня оподаткування, млн доларів
2012	50	1482	721,2	7608	3,1
2013	60	1778,4	865,4	913	3,8
2014	72	2039	1055,8	983,2	4,5
2015	86,4	2446,8	1267	1179,9	5,4
2016	95	2690,4	1393	1297,3	5,9
2017	114	2733,2	1425,4	1307,8	7,1
2018	137	3284,7	1713,	1571,7	8,6
2019	165	3956	2063,2	1892,8	10,3
2020	198	4459,8	2547,1	1912,7	12,4
2021	237	5338,2	3048,8	2289,4	14,8
2021*	150	3 378,6	1976,1	1402,5	9,4
2021**	500	11 262	6587	4675	31,3

Примітки:

* Зростання виключно на внутрішньому ресурсі працівників, без підтримки бізнесу та держави.

** Зростання за умови суттєвої підтримки з боку держави, створення інфраструктури галузі.

Джерело: власні розрахунки авторів.

на 75,8% (у частині розміру витрат на забезпечення життя фахівців), а за умови лібералізації валютного регулювання – загалом на 76% (по оплаті праці – на 133%). Окрім цього, розвиток експортоорієнтованого сектору віддаленої роботи якісно змінить структуру надходжень приватних грошових переказів на користь українців, які працюють на території країни, у порівнянні з трудовими мігрантами – тими, хто працює за кордоном, створивши прецедент вибору місця проживання саме в Україні.

Рівень споживання працівників експортоорієнтованої сфери послуг відповідає світовим стандартам щодо забезпечення потреб, тобто є високим.

Витрати на харчування, цікаве дозвілля, придбання товарів щоденного вжитку, забезпечення нагальних та короткотермінових потреб є і будуть загалом вищими, ніж у цілому по Україні, що позитивно впливатиме на стан попиту окремих складових внутрішнього ринку. Розширення кола осіб з високими доходами стимулюватиме пропозицію до підвищення якості продукції, розширення її асортименту, модернізації виробництва тощо.

Частину отриманого доходу віддалені працівники спрямовуватимуть на заощадження, що є джерелом приватних інвестицій – у житло, підвищення мобільності (купівлю авто), освіту, оздоровлення та відпочинок, соціальне та пенсійне забезпечення. Таким чином новий прошарок працівників підживить внутрішній ринок інвестиційних товарів, особливо ринок будівництва житла, оскільки кожна вкладена в нього гривня дає суттєвий приріст у суміжних галузях. Зростання попиту зазнають вітчизняні організації освіти в частині підвищення кваліфікації та поглиблення професійної підготовки, санаторно-курортні, туристичні та розважальні установи.

Важливою складовою приватних інвестицій є капітал, що буде спрямований підприємливими віддаленими працівниками на створення нових бізнесів, компаній та організацій. Імовірно, він складе до чверті обсягів заощаджень. За умови отримання та накопичення унікального професійного досвіду, знайомства з кращими закордонними практиками ведення бізнесу підприємці будуть зацікавлені в розширенні діяльності та залученні новобранців, що позначиться на прискоренні темпів росту експортоорієнтованої сфери послуг. Загалом, вектор інвестицій у бізнес-діяльність можна окреслити виразом: "Від самозайнятості – до розширення власної справи".

Зростання зазначеної галузі позначиться на скороченні безробіття серед молоді, у першу чергу міської, внаслідок затребуваності цієї групи населення як носіїв комп'ютерних навичок, здатних у молодому віці до засвоєння іноземних мов та швидкої адаптації до потреб ринку.

Неекономічними наслідками розвитку експортної сфери інтелектуальних/інформаційних послуг мають стати запит на демократію та розвиток громадянського суспільства, оскільки самозайняті фахівці та високотехнологічний малий бізнес не можуть розвиватися за умов утиску громадянських прав і свобод. Професійна самореалізація створює умови для досягнення самодостатності та економічної самозабезпеченості, що формують самоповагу та загострюють почуття власної гідності. В країні, де інститути демократії в занепаді, взаємовідносини між суб'єктами, одні з яких їх знищують, а інші заявляють попит на них, є проблематичними та конфліктогенними. Особливо це стосується участі у розподілі суспільних ресурсів та вибору перспективних напрямів використання бюджетних коштів. Проте за умови незастосування репресивних заходів таке протистояння може мати конструктивні наслідки у вигляді еволюції демократичної системи країни.

Передбачаємо, що за умов політичної активізації прошарку віддалених працівників вони:

- *створять* локальні інтелектуальні середовища обміну ідей, своєрідні ідеологічні "точки росту", які за умов розвитку процесів інституціоналізації перетворяться на мережі громадських організацій, об'єднань, рухів, що додасть динаміки політичним процесам в Україні;
- *стануть* провайдерами ідей і технологій електронного врядування, оскільки це безпосередньо сприятиме становленню громадського контролю за діяльністю чиновників та розподілом ресурсів;
- *виступлять* на боці тих політичних сил, котрі обмежуватимуть тиск великого бізнесу та олігархії, зменшуючи загрозу застосування з їх боку державної машини для знищення прошарку надавачів експортоорієнтованого сервісу;
- *реалізують* "похід у владу" для забезпечення представництва власних інтересів у ній і тим самим згенерують, нарешті, нового політичного суб'єкта в Україні.

Враховуючи перспективність розвитку експортоорієнтованої сфери інтелектуальних/інформаційних послуг доцільно ставити завдання створення інфраструктури, призначеної для обслуговування цього процесу. Складовими такої інфраструктури мають стати:

1. *Спеціалізована освіта*, яка передбачатиме поглиблену підготовку за найбільш затребуваними напрямками (програмування, дизайну, копі- та рерайтингу, перекладу, маркетингу), а також вивчення іноземних мов і менеджменту. При цьому опанування англійської мови та навичок ведення бізнесу мають стати не менш важливими компетенціями, ніж професійні. Варто щорічно збільшувати наполовину держзамовлення за напрямками підготовки фахівців для ІТ-технологій та дизайну, за якими наші співвітчизники є найбільш конкурентоздатними на глобальному ринку. Так, за даними *МОНмолодьспорту*, "...обсяг прийому на бакалаврат за кошти державного бюджету за напрямками підготовки для ІТ-технологій..." становить "...майже 13,5 тис. місць" [25]. Цього недостатньо для забезпечення 20% щорічного приросту спеціалістів у галузі, враховуючи, що лише четверта частина випускників вливається в аутсорсингові компанії. Особливої уваги заслуговує мовна підготовка фахівців, яка для нефілологів здійснюється вкрай незадовільно. Вивчення англійської мови, яке розпочинається ще в школі, здебільшого є імітацією, а не формуванням стійких мовних навичок. Цей фактор додатково обмежує можливість виходу наших спеціалістів на зовнішні ринки. Отже, слід переглянути методи та програми викладання іноземних мов для нефілологів з метою ефективного оволодіння ними протягом 2–3 років навчання. Аналогічна проблема пов'язана з викладання менеджменту та основ економічних знань. Тут також варто підсилити прикладну компоненту та націленість на безпосереднє використання знань щодо розробки стратегії

життя, розбудови професійної кар'єри, започаткування власної справи, тощо. Для впровадження зазначених змін у системі вищої освіти необхідно три-п'ять років, що є критичним часом для забезпечення зростання нової галузі. Тому альтернативою є активізація освіти для дорослих, зокрема використання курсів перепідготовки та підвищення кваліфікації для досягнення цілей спеціалізованої підготовки віддалених працівників як у межах державних навчальних установ, так і недержавних навчальних закладів. Загалом, якісні зміни ринку праці створюють надзвичайні бізнес-можливості для розвитку організацій освіти, якими їм слід скористатися з вигодою для себе та суспільства.

2. *Лібералізація кримінальної відповідальності та валютного регулювання у частині надання дозволу на відкриття та використання рахунків за кордоном підприємцям, малому бізнесу.* Доступ до зароблених коштів має бути безперешкодним, швидким та недорогим. Оперування фінансами має здійснюватися на засадах ефективності та прозорості, як з боку підприємців, так і з боку фінансових установ. У цьому зв'язку на Національний банк України лягає тягар дослідження та створення законодавчої та нормативної бази для забезпечення ініціатив щодо приватних валютних переказів та трансферів, а також контролю за їх реалізацією. З огляду на обсяги перспективних доходів, що є значним ресурсом для споживання та заощадження у нашій країні, без цих інституційних заходів неможливо запустити фінансово-економічний механізм новоутвореної галузі. Цей механізм гарантуватиме успішність здійснюваних перетворень, модернізації економіки та суспільства в цілому.

3. *Утворення на базі громадських організацій мережі професійних середовищ,* здатних долучити "новоприбульців" до культури інтернет-підприємництва, адаптувати до специфічного життя за умов віддаленої роботи, сприяти розвитку бізнесу в цій сфері. Ініціація спільних заходів (конференцій, презентацій, семінарів, тренінгів тощо) сприятиме поширенню інформації про кращі практики та бізнес-можливості і впливатиме на зростання конкурентоспроможності наших сервісних фахівців. Важливо цю діяльність проводити на некомерційній основі, зробивши доступною для широкого кола осіб, зацікавлених у професійному зростанні.

4. *Створення програм персонального наставництва/коучингу для досвідчених фахівців,* здатних взяти на себе відповідальність за професійне становлення новачків на шляху їх професійної діяльності. Впровадження цих програм має ґрунтуватися на відповідному інституційному – правовому, фінансовому, трудовому, інформаційному – забезпеченні, що його належить розробити та впровадити зусиллями Міністерства соціальної політики України та *МОНмолодьспорту* України. Для їх практичної реалізації потрібна підтримка з боку держаних соціальних фондів, зокрема Фонду загальнообов'язкового держсоцстрахування на випадок безробіття, працівники якого

мають створити бази даних наставників/коучерів, бажаючих за умови державного фінансування ефективно дбати про молодих спеціалістів.

За умови успішного створення інфраструктури нової галузі є підстави вже через десятиліття очікувати прискорення темпів зростання та росту загальної чисельності віддалених працівників у межах від 230 до 500 тис. осіб та їх доходів від 3 378 до 11 262 млн доларів, що загалом призведе до закріплення позитивних зрушень в економіці та суспільстві.

Висновки та перспектива подальших розвідок

1. Процес глобалізації стимулюватиме інноваційний і комунікативний характер суспільного і світового розвитку. У цьому контексті набуватимуть значення соціальні нововведення, зокрема пов'язані зі зміною форми і способу праці. Ці зміни спроможні суттєво підвищити ефективність національної економіки через скорочення витрат, зростання продуктивності праці, досягнення нового оптимуму в співвідношенні попиту і пропозиції.

2. Серед соціальних нововведень потужне місце займає концепт віддаленої роботи (телероботи), спроможний перетворитися на вектор економічного розвитку постіндустріального/інформаційного суспільства. Протягом 40 останніх років він вдало втілюється в суспільну практику на основі поширення комп'ютерних та комунікаційних технологій, надаючи якісно нового – глобального – характеру змінам на ринку праці. Україна має шанс скористатися новими можливостями для прискорення економічного розвитку шляхом створення експортоорієнтованої сфери надання інтелектуальних/інформаційних послуг.

3. Інтенсифікація підготовки спеціалістів нової галузі (за умови розбудови відповідної інфраструктури) дозволить у наступні десять років збільшити їх чисельність на порядок, що призведе до зростання ВВП, споживання, заощаджень, валютних надходжень, надасть поштовх до відродження малого бізнесу та підприємництва, сприятиме демократизації та ствердженню в незалежній Україні сильних і дієвих соціальних інститутів.

4. Перспективу подальших досліджень автори бачать в організації моніторингу та оцінки потенціалу глобального ринку інтелектуальних/інформаційних послуг, його структури, нових центрів економічного розвитку, а також якостей нової психосоціальної культури учасників соціальних нововведень.

1. *Nilles Jack* // JALA International [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.jala.com/jnmbio.php>

2. *Schiff F. W.* Working At Home Can Save Gasoline / F. W. Schiff // The Washington Post. – 1979. – September 2.

3. *Kinsman F.* The Telecommuters / F. Kinsman. – Wiley, 1987. – 238 p.

4. *Ramsower R. M.* Telecommuting: the organizational and behavioral effects of working at home / R. M. Ramsower // Research for business decisions. – UMI Research Press, 1985. – 195 p.
5. *Noonan M. C.* The hard truth about telecommuting [Електронний ресурс] / M. C. Noonan, J. L. Glass // Monthly Labor Review. – June 2012. – P. 38–45. – Режим доступу : <http://www.bls.gov/opub/mlr/2012/06/art3full.pdf>
6. Europe and the Global Information Society: Recommendations to the European Council [Електронний ресурс]. – Brussels, 26 May 1994. – Режим доступу : <http://ec.europa.eu/archives/ISPO/infosoc/backg/bangeman.html>
7. *Vitola A.* Overview on European policies on TELEWORK [Електронний ресурс] / A. Vitola. – Aalborg, March 2012. – Режим доступу : http://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=4&cad=rja&ved=0CEUQFjAD&url=http%3A%2F%2Fievf.rtu.lv%2Findex.php%3Foption%3Dcom_docman%26task%3Ddoc_download%26gid%3D1864&ei=ZfqwUOSLlobJsgaWn4DwCg&usq=A FQjCNEz9zjyQ7ge4L_BQJg70jtvRO91pw&sig2=qp2-xrbn-QvfCTaLsFowVA
8. *Reaney P.* About one in five workers around the globe, particularly employees in the Middle East, Latin America and Asia, telecommute frequently and nearly 10 percent work from home every day, according to a new Ipsos/Reuters poll [Електронний ресурс] / P. Reaney // Reuters. – New York. – Tue Jan 24, 2012. – Режим доступу : <http://www.reuters.com/article/2012/01/24/us-telecommuting-id USTRE80N1IL20120124>
9. *Куцай Н. С.* Дистанційна робота як інноваційний напрям мотивації праці: перспективи впровадження в Україні / Н. С. Куцай, В. Ф. Рошкевич // Економічний простір. – 2011. – № 47. – С. 224–231.
10. Чверть "білих комірів" в Україні працюють з дому [Електронний ресурс] // ТСН: гроші. – Режим доступу : <http://tsn.ua/groshi/chvert-bilих-komirciv-v-ukrayini-pracyuyut-z-domu.html>
11. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>
12. Аналітичний огляд Sberbank Investment Research [Електронний ресурс]. – 22 листопада 2012. – Режим доступу : <http://www.epravda.com.ua/news/2012/11/22/346319/>
13. *Hardy Q.* The Boom in Online Freelance Workers [Електронний ресурс] / Q. Hardy // New York Times. – Режим доступу : <http://bits.blogs.nytimes.com/2012/06/13/the-boom-in-online-freelance-workers/>
14. Global Business Survey [Електронний ресурс]. – 2012. – Режим доступу : <https://www.elance.com/q/global-business-survey>
15. Exploring Ukraine. IT Outsourcing Industry: The volume of IT outsourcing services provided in Ukraine has grown by a factor ten [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://hi-tech.org.ua/exploring-ukraine-it-outsourcing-industry-the-volume-of-it-outsourcing-services-provided-in-ukraine-has-grown-by-a-factor-ten/> august 7 2012

16. Круглий стіл "Українська отрасль разработки программного обеспечения: развитие и перспективы. Взгляд международных аналитиков", 14 нояб. 2012 г. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.itukraine.org.ua/news.php?idnews=186>
17. elance.com [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.elance.com/trends/talent-available/geo#GeoRanking>
18. odesk.com [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://research.odesk.com/visualizations/country-dashboard/#/bubble/Ukraine>
19. *Wagstaff J.* Not far from the world of regimented cubicles and headset-toting call centre operators, a quiet revolution is stirring in its slippers [Електронний ресурс] / J. Wagstaff // Reuters. – Oct 11, 2012. – Режим доступу : <http://www.reuters.com/article/2012/10/10/asia-freelance-idUSL3E8LA0X420121010>
20. *Solis H. L.* National Compensation Survey: Occupational Earnings in the United States [Електронний ресурс] / H. L. Solis, Keith Hall // U.S. Department of Labor, 2010. – Commissioner, May 2011. – Bulletin 2753. – Режим доступу : <http://www.bls.gov/ncs/ncswage2010.htm>
21. Federal minimum wage will increase to \$7.25 on July 24 [Електронний ресурс] // United States Department of Labor. – Retrieved, 5 November, 2012. – Режим доступу : <http://www.dol.gov/opa/media/press/esa/esa20090821.htm#.ULZHAO95d3g>
22. Мінімальна заробітна плата [Електронний ресурс] // Інформаційно-аналітична газета "Податки та бухгалтерський облік". – Режим доступу : http://www.nibu.factor.ua/ukr/info/polezn_inf/min-zarp/
23. Central and Eastern Europe IT Outsourcing Review [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ceeoa.org/assets/Uploads/CEEITOREview2010.final.pdf>
24. Основні показники економічного та соціального розвитку України [Електронний ресурс] // Відділ супроводження інформаційних ресурсів Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. – 05.11.2012. – Режим доступу : http://www.me.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=78200&cat_id=78198
25. Дмитро Табачник розповів про обсяги державного замовлення на підготовку фахівців [Електронний ресурс] // Pedpresa.com. – 26.06.2012. – Режим доступу : <http://pedpresa.com/blog/dmytro-tabachnyk-rozpoviv-pro-obsyahu-derzhavnoho-zamovlennya-na-pidhotovku-fahivtsiv.html>

Транслітерований список джерел

1. Nilles Jack // JALA International [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu: <http://www.jala.com/jnmbio.php>
2. Schiff F.W. Working At Home Can Save Gasoline / F.W. Schiff // The Washington Post. – 1979. – September 2.
3. Kinsman F. The Telecommuters / F.Kinsman. – Wiley, 1987. – 238 p.

4. Ramsower R. M. Telecommuting: the organizational and behavioral effects of working at home / R. M. Ramsower // Research for business decisions. – UMI Research Press, 1985. – 195 p.
5. Noonan M. C., Glass J.L. The hard truth about telecommuting / M. C. Noonan, J.L. Glass // Monthly Labor Review. – June 2012. – P. 38–45 [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu : <http://www.bls.gov/opub/mlr/2012/06/art3full.pdf>
6. Europe and the Global Information Society: Recommendations to the European Council, Brussels. – 26 May 1994 [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu: <http://ec.europa.eu/archives/ISPO/infosoc/backg/bangeman.html>
7. Vitola A. Overview on European policies on TELEWORK / Alise Vitola. – Aalborg, March 2012 [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu : http://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=4&cad=rja&ved=0CEUQFjAD&url=http%3A%2F%2Fievf.rtu.lv%2Findex.php%3Foption%3Dcom_docman%26task%3Ddoc_download%26gid%3D1864&ei=ZfqwUOSLlobJsgaWn4DwCg&usq=AFQjCNEz9zjyQ7ge4L_BQJg70jtvRO91pw&sig2=qp2-xrbn-QvfCTaLsFowVA
8. Reaney P. About one in five workers around the globe, particularly employees in the Middle East, Latin America and Asia, telecommute frequently and nearly 10 percent work from home every day, according to a new Ipsos/Reuters poll / P. Reaney // Reuters. – New York. – Tue Jan 24, 2012. [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu: <http://www.reuters.com/article/2012/01/24/us-telecommuting-idUSTRE80N1IL20120124>
9. Kucaj N. S., Roshkevich V. F. Distancijna robota jak innovacijnij naprjam motivacii praci: perspektivi vprovadzhennja v Ukraini / N. S. Kucaj, V. F. Roshkevich // Ekonomichnij prostir. – 2011. – № 47. – s. 224–231. [in Ukrainian]
10. Chvert' "bilih komirciv" v Ukraïni pracujut' z domu // TSN: groshi [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu: <http://tsn.ua/groshi/chvert-bilih-komirciv-v-ukrayini-pracyuyut-z-domu.html> [in Ukrainian]
11. Derzhavna sluzhba statistiki Ukraïni [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu : <http://www.ukrstat.gov.ua/> [in Ukrainian]
12. Sberbank Investment Research. – 22 nov 2012 [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu : <http://www.epravda.com.ua/news/2012/11/22/346319/> [in Ukrainian]
13. Hardy Q. The Boom in Online Freelance Workers / Q. Hardy // New York Times [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu : <http://bits.blogs.nytimes.com/2012/06/13/the-boom-in-online-freelance-workers/>
14. Global Business Survey – 2012 [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu : <https://www.elance.com/q/global-business-survey>
15. Exploring Ukraine. IT Outsourcing Industry: The volume of IT outsourcing services provided in Ukraine has grown by a factor ten [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu : <http://hi-tech.org.ua/exploring-ukraine-it-outsourcing-industry-the-volume-of-it-outsourcing-services-provided-in-ukraine-has-grown-by-a-factor-ten/august-7-2012>

16. Kruglyj stol "Ukrainskaja otrasl' razrabotki programmogo obespechenija: razvitie i perspektivy. Vzgljad mezhdunarodnyh analitikov" sostoitsja 14 nojabrja 2012 goda [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu : <http://www.itukraine.org.ua/news.php?idnews=186> [in Russian]
17. elance.com [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu: <https://www.elance.com/trends/talent-available/geo#GeoRanking>
18. odesk.com [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu: <http://research.odesk.com/visualizations/country-dashboard/#/bubble/Ukraine>
19. Wagstaff J. Not far from the world of regimented cubicles and headset-toting call centre operators, a quiet revolution is stirring in its slippers / J. Wagstaff // Reuters. – Oct 11, 2012. – [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu : <http://www.reuters.com/article/2012/10/10/asia-freelance-idUSL3E8LA0X420121010>
20. Solis H. L. Hall K. National Compensation Survey: Occupational Earnings in the United States / Hilda L. Solis, Keith Hall // U.S. Department of Labor, 2010. – Commissioner, May 2011. – Bulletin 2753. – [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu : <http://www.bls.gov/ncs/ncswage2010.htm>
21. Federal minimum wage will increase to \$7.25 on July 24 // United States Department of Labor. – Retrieved, 5 November, 2012. – [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu : <http://www.dol.gov/opa/media/press/esa/esa20090821.htm#.ULZHAO95d3g>
22. Minimal'na zarobitna plata // "Podatki ta buhgalters"kij oblik" informacijno-analitchna gazeta. – [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu : http://www.nibu.factor.ua/ukr/info/polezn_inf/min-zarp/ [in Ukrainian]
23. Central and Eastern Europe IT Outsourcing Review [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu : <http://ceeo.org/assets/Uploads/CEEITORReview2010.final.pdf>
24. Osnovni pokazniki ekonomichnogo ta social'nogo rozvitku Ukraïni // Viddil suprovodzhennja informacijnih resursiv Ministerstvo ekonomichnogo rozvitku i torgivli Ukraïni. – 05.11.2012. – [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu : http://www.me.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=78200&cat_id=78198 [in Ukrainian]
25. Дмитро Табачник розповів про обсяги державного замовлення на підготовку фахівців // Pedpresa.com. – 26.06.2012. – [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu : <http://pedpresa.com/blog/dmytro-tabachnyk-rozpoviv-pro-obsyahy-derzhavnoho-zamovlennja-na-pidhotovku-fahivtsiv.html> [in Ukrainian]

Отримано 26.11.12

Э. А. Афонин, д-р социол. наук, профессор, С. Л. Благодетелева-Волк, канд. экон. наук, доцент, профессор

ЭКСПОРТООРИЕНТИРОВАННАЯ СФЕРА УСЛУГ – НОВЫЙ ВЕКТОР ЭКОНОМИЧЕСКОГО РОСТА УКРАИНЫ?

Поставлена проблема формирования в Украине экспортоориентированной сферы предоставления интеллектуальных/информационных услуг в контексте модернизации и реструктуризации национальной экономики и демократизации украинского общества. При этом численность специалистов и наличие инфраструктуры рассматриваются как ключевые факторы прогрессивных преобразований.

Ключевые слова: удаленная работа, экспортоориентированная сфера услуг, аутсорсинг, фрилансинг.

E. A. Afonin, Dr. Sociology, Professor, Blahodyetyelyeva-Vovk, PhD. Econ. Science, Professor

EXPORT-ORIENTED SERVICE SECTOR – NEW VECTOR OF ECONOMIC GROWTH IN UKRAINE?

Posed the problem of the formation of the export sector of Ukraine intellectual/information services in the context of modernization and restructuring of the national economy and democratization of Ukrainian society. This current number is professionals and availability of infrastructure considered by the authors as a key-factors chovi positive change. This publication is part of the SRW "The impact of economic reforms on the processes of social mobility in modern Ukrainian anyone societies".

Key words: telework, export-oriented services, outsourcing, freelancing.